AVİM Yorum • No: 2019 / 71 • Kasım 2019

EİT VE TÜRKİYE'NİN DÖNEM BAŞKANLIĞI

Selim SEÇKİN

Misafir Araştırmacı

Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) 24. Kıdemli Memurlar ve Bakanlar Konseyi Toplantıları 8-9 Kasım 2019 tarihlerinde Antalyada düzenlenmiştir. Toplantılar sonucunda Türkiye, EİT dönem başkanlığını Tacikistandan devralmıştır. Bu durum köklü bir geçmişi bulunan EİT nezdinde ülkemizin daha aktif bir politika yürütmesine vesile olacaktır.

EİTnin kökenleri 1955te oluşturulan CENTO[1]ya kadar dayandırılmaktadır. Esas itibariyle bir savunma örgütü olan CENTO zaman içerisinde haberleşme ve ulaşım üzerinde yoğunlaşan kalkınma programları vasıtasıyla ekonomik bir nitelik de kazanmıştır[2]. Bu teşkilatın ekonomik yanını teşkil eden, 1964 yılında İstanbulda kurulan ve 1977 yılında İzmir Antlaşması ile yasal statüsü oluşturulan Kalkınma için Bölgesel İşbirliği (KBİ) örgütü günümüzdeki EİTnin temeli olarak görülmektedir.

Bu örgüt köklü bir ortak tarihi ve kültürel mirasa sahip ülkeler olan Türkiye, Pakistan ve İran tarafından kurulmuştur. Dönemin koşulları değerlendirildiğinde bu işbirliği platformunun son derece etkin ve üye ülkelerinin ilişkilerinin geliştirilmesi açısından yararlı bir nitelik taşıdığından bahsedilebilir. KBİnin kurulması özellikle SSCB tehdidi altındaki bölgelerde Avrupa-Atlantik yapısı çerçevesinde bölgesel işbirliğini sürdürme ve ilerletme gayreti olarak yorumlanabilir.

Bununla birlikte 1979 yılında İranda meydana gelen rejim değişikliği sonrasında KBİnin de faaliyetleri giderek azalmış ve örgüt işlevsiz bir hale dönüşmüştür. Öte yandan işlevsel bir bölgesel örgütün eksikliği de net bir şekilde hissedilmiştir. Bu doğrultuda da devrimden altı yıl sonra 1985te yine Türkiye, Pakistan ve İran öncülüğünde bu sefer Ekonomik İşbirliği Teşkilatı adıyla işbirliği tekrar tesis edilmiştir.

Özellikle 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin dağılmasından sonra Orta Asya Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını ilan etmesi ile bölgedeki işbirliği ve fırsatlar açısından yeni bir döneme girildiği belirtilebilir. Bu çerçevede Türkiye, Pakistan ve İrana ek olarak 1992 yılında İslamabadda yapılan olağanüstü Bakanlar Konseyi Toplantısında Afganistan, Azerbaycan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Tacikistan da örgüte üye olarak kabul edilmişler ve üye sayısı 10a yükselmiştir.

Bu gelişme tarihi açıdan önemli bir miras paylaştığımız Orta Asya ve Güney Asya ülkeleri ile özellikle SSCBnin etkisi nedeniyle sekteye uğrayan ilişkilerin EİT nezdinde

geliştirilmesinin mümkün olduğunu göstermiştir.

EİT, bölgesel bir ekonomik işbirliği örgütü olsa da siyasi ilişkiler ve ekonomik ilişkilerin birbirlerine olan etkileri düşünüldüğünde bu örgütün sadece ekonomik bir nitelik taşıdığını söylemek doğru olmayacaktır. Bu bakımdan örgütün ülkemizin gerek stratejik gerekse ekonomik hedeflerini gerçekleştirmesinde önemli bir zemin oluşturduğu belirtilmelidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde EİTnin önemi daha net bir şekilde anlaşılabilmektedir.

EİTnin temel işlevleri üye ülkelerin sürdürülebilir ekonomik kalkınması, ticaretin önündeki engellerin kaldırılması ve bölge içi ticaretin teşvik edilmesi, EİT bölgesinin artan dünya ticaretinde daha fazla rol alması, üye ülkelerin birbirleriyle ve dünya ile bağlantısını sağlayan ulaştırma ve haberleşme altyapısının geliştirilmesi, ekonomik serbestleşme ve özelleştirme, EİT bölgesinin kaynaklarının harekete geçirilmesi, EİT bölgesinin tarım ve sanayi potansiyelinin etkin kullanımı; uyuşturucu ticaretinin önlenmesi, ekoloji ve çevrenin korunması ve EİT Bölgesindeki halklar arasında tarihi ve kültürel bağların güçlendirilmesi, bölgesel ve uluslararası örgütlerle karşılıklı yararlı işbirliğinin tesis edilmesidir[3]. EİT, bu hedefler doğrultusunda ülkemizin üye ülkeler ile ilişkilerinin geliştirilmesinde çok yönlü bir platform olarak dikkati çekmektedir.

Türkiye, örgütün çeşitli kurumları vasıtasıyla gerçekleştirdiği faaliyetleri yakından takip etmekte ve örgütün çalışmalarına aktif bir şekilde katkı sağlamaktadır. Daha önce 20-23 Aralık 2010 tarihlerinde İstanbulda gerçekleştirilen 11. Zirve ve 19. Bakanlar Konseyi Toplantıları ile Türkiye örgütün dönem başkanlığını üstlenmiştir. Bu Zirve Toplantısıyla birlikte Dönem Başkanlığı İrandan ülkemize geçmişti. Sekretaryası İranın başkenti Tahranda bulunan örgütün Tarım, Sanayi ve Turizm Direktörlüğüne ülkemiz ev sahipliği yapmaktadır. Bunlara ek olarak örgütün kurucu antlaşmasının 12 Mart 1977de İzmirde oluşturulmasına atfen İzmir Antlaşması olarak anılması da ülkemizin örgütle ilişkileri açısından önem arz eden bir husustur.

EİTnin ülkemizin dış politikası hedefleri açısından dikkati çeken bir diğer özelliği de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile olan ilişkileri üzerinden değerlendirilebilir. KKTC ve Kıbrıs Türk Halkı üzerindeki haksız izolasyonun kaldırılması dış politikadaki önemli hedeflerdendir. Bu çerçevedeki çabalarımızın önemli bir neticesi KKTCnin EİT nezdinde Ekim 2014ten bu yana Kıbrıs Türk Devleti adıyla gözlemci üye olarak kabul edilmesidir. Bu bağlamda EİT, İslam İşbirliği Teşkilatı ile birlikte uluslararası düzeyde KKTCyi Kıbrıs Türk Devleti adıyla gözlemci üye olarak kabul eden iki uluslararası örgütten biridir.

EİT görüldüğü üzere bölgesel işbirliği ve istikrarlaştırma çabaları açısından önemli bir işleve sahiptir. Eksikliğinin hissedilmesi üzerine lağvedilmiş olmasına rağmen bir süre sonra tekrar oluşturulması bu durumun en önemli göstergelerindendir.

8 milyon km^2 yüzölçümü ve yarım milyarlık nüfusu ile büyük bir bölgesel ekonomik işbirliği teşkilatı olarak bu işbirliği mekanizmasının ülkemiz dış politikasında sahip olduğu değer de açıktır. Dördüncü kez dönem başkanlığının devralınması ve bu devralma töreninde ülkemizin bakan seviyesinde temsil edilmesi EİTye gösterilen önemin bir yansımasıdır.

Türkiyenin EİT Dönem Başkanlığı çeşitli açılardan önemli fırsatlar sunmaktadır. Dış politika

önceliklerimiz olan bölgesel istikrarlaşma ve bölgesel örgütlerle ilişkilerin geliştirilmesi hedeflerimiz ve son olarak açıklanan Yeniden Asya açılımımız bağlamında EİT dönem başkanlığımız önemli bir çıpa görevi üstlenebilir. Özellikle bölgede süregelen sıkıntılar göz önüne alındığında Türkiyenin önemli bir güç merkezi olarak örgütün görünürlüğünü ve etkililiğini artırması ve reform sürecine hız kazandırması mümkündür.

* Fotoğraf: Haberler.com

[1] Detaylı bilgi için bkz: Central Treaty Organization, Britannica, https://www.britannica.com/topic/Central-Treaty-Organization, Erişim Tarihi: 11.11.2019

[2] Mehmet DİKKAYA ve Adem ÜZÜMCÜ, Ekonomik İşbirliği Örgütünün (ECO) Gelişimi, Potansiyeli ve Dinamikleri, Stratejik Araştırmalar Dergisi 11 (2007): 17, https://tasam.org/Files/Icerik/File/ekonomik_isbirligi_orgutunun_eco_gelisimi_potansiyeli_ve_a055ffba-e7bb-4d81-a165-b488ddd61a30.pdf, Erişim Tarihi: 11.11.2019.

[3] "Ekonomik İşbirliği Teşkilatı", T.C. Dışişleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr/ekonomik-isbirligi-teskilati-_eit_.tr.mfa, Erişim Tarihi: 11.11.2019

Yazar Hakkında :

Selim Seçkin, 2016 yılında İ.D. Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi □□□□ mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından 2017 yılında Ankara Üniversitesi Özel Hukuk Bölümü □□□ tezli yüksek lisans programına başlamış olup yüksek lisans tez çalışmalarına devam etmektedir. Ayrıca, 2017 yılından bu yana Ankara Barosu'na kayıtlı olarak serbest avukatlık yapmaktadır.
Ağustos 2019'da Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır.

Atıfta bulunmak için: SEÇKİN, Selim. 2026. "EİT VE TÜRKİYE'NİN DÖNEM BAŞKANLIĞI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2019 / 71. Kasım 11. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/EIT-VE-TURKIYE-NIN-DONEM-BASKANLIGI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır